

Darko Čuden

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

O (pre)nekaterih lepotah, a tudi zadregah pri rabi zemljepisnih imen pri slovenskih učencih nemščine, da o nemških učencih slovenščine raje ne govorimo

Izveček

Zemljepisna imena v najširšem pomenu dejanskega in izmišljenega sveta predstavljajo veličasten delež v besedišču vsakega naravnega jezika. V navezi nemščina-slovenščina in obratno prepoznavamo podobnosti in razlike, ki se kažejo v za vsak jezik značilnih besedotvorno-skladenjskih vzorcih, v (ne)predvidljivosti izpeljank za imena prebivalcev in prebivalk, jezika oz. narečja, v interferenčnih pasteh, v široki paleti metaforike in metonimije, v frazemih, ki so kulturološko prepoznavni kot izrazito slovenski ali nemški, a najbrž ali mogoče prevodni, predvsem pa v osnovnem oblikoslovnem sistemu, ki zadeva slovnični spol, sklanjatev in število. Prav v slednjih so razlike med nemščino in slovenščino največje.

On (an embarrassment of) niceties and blessings as well as predicaments observed in the use of geographical names by Slovenian learners of German – not to mention German learners of Slovenian

Geographical names (either factual or taken from fantasy literature) form a huge part of the lexicon of every natural language. Certain similarities and differences can be established in the comparison of Slovene and German geographical names, manifested in language-specific wordformational and syntactic patterns, (un)predictability of derivations for names of inhabitants, language or dialect, in interference traps, in a broad cline of metaphor and metonymy, and in phraseological units which can be recognized as typical cultural traits of either Slovene or German (but are often translatable), and, above all, in

the basic morphological system (grammatical gender, declination, and number). It is in these latter traits that the differences between German and Slovene are most noticeable.

ZA UVOD

Včasih se zdi, kot da se ne bi zavedali razsežnosti zemljepisnih imen kot velikega podsistema lastnoimenskega besedja (kamor seveda sodijo še osebna in stvarna imena), ki predstavlja ogromen del besedišča vsakega naravnega jezika. V tem smislu so sestavni del slovenščine prav vsa zemljepisna imena na tem in v drugih svetovih, tudi prevarantska in predvsem v znanstveni fantastiki izmišljena kot *Atlantida*, *Narnija*, *Kraljestvo Enenkio*, *Elbonija*, *Sildavija*, *Šajerska*, *Zingara*, *Indija Koromandija*, *Butale*, *Schlaraffenland*, *Eldorado*, pa tudi metaforična kot zemljepisno neizsledljiva *dežela, kjer se cedita med in mleko* pa vse do Goethejeve Italije, ki jo poimenuje *das Land, wo die Zitronen blühen*. Snov je preobširna, zato v tem prispevku le orisujem njene razsežnosti, nekatere le ošvrknem. V navezi slovenščina-nemščina in/ali obratno v tem prispevku ni uravnoveženosti. Včasih opisi in zgledi pretehtajo na slovensko stran, drugič spet na nemško. Se pa zdi, da so zemljepisna imena in njihova raba v slovenščini v primerjavi z nemščino v marsikakšnem pogledu bistveno zahtevnejša, seveda pa tudi nemščina izkazuje svojevrstne posebnosti.¹

1 O BISTVU ZEMLJEPISNIH IMEN

Kladnik (2007: 423) z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU takole pojasnjuje (pretežno) bistvo zemljepisnih imen:

Pokrajinska, vodna, reliefna, ledinska, upravna in krajevna zemljepisna imena, iz katerih izhajajo imena prebivalcev, so svojevrsten duhovni, kulturni, socialni, zgodovinski in politični kazalec. Iz njih je mogoče razbrati marsikatero potezo naravne, družbene in značajske preteklosti, a tudi sedanosti posameznega naseljenega ali nenaseljenega območja na našem planetu. Vsako zemljepisno ime je vezano na strogo določen zemljepisni pojav ali objekt. Nastane na določeni točki časovne osi in na natanko določenem jezikovnem ozemlju.

Jezik pa kot živ(ahen) organizem na svojih poteh, ustvarjalnih brezpotjih in tudi stranpoteh te suhe zemljepisne koordinate na številne načine presega.

Zgledi v tem prispevku so z redkimi izjemami mešanica tistega, kar slovenska slovnica imenuje naselbinska in nenaselbinska imena (zdi se, da je nemško

¹ V prispevku ne citiram v literaturi navedenih slovarjev, leksikonov in enciklopedij, prav tako ne zgledov iz tiskanih in elektronskih medijev, ker so dandanašnji na medmrežju pač zlahka izsledljivi.

razčlenjevanje zemljepisnih imen precej bolj neenotno), torej: imena mest, vasi, trgov in njihovih delov, držav, pokrajin, zveznih držav/dežel in otokov, če so ti hkrati države.

Zemljepisna imena v jeziku torej živijo kot (skoraj) vsa druga občna imena, izkazujejo pa tudi nekatere posebnosti. Prav slednje se še kako radoživo pokaže ob primerjavi maternega z drugimi jeziki, v našem primeru z nemščino (tu pa tam pritegnem zgolj za pokušino še kakšnega). Opazujemo jih, uporabljamo in razčlenjujemo na vseh jezikovnih ravneh: glasoslovni, pravopisni, oblikoslovni, besedotvorni, skladenjski, besedilnostni, družbenostni, prevodoslovni in kar je še takih.

2 BESEDOTVORNO-SKLADENJSKE ZNAČILNOSTI

2.1

V grobem lahko trdimo, da je mnogo tega, kar je v slovenščini predmet besedotvorja, torej enobesedni leksem, v nemščini skladenjske enota, torej vsaj dvobesedna, in obratno. Zemljepisna imena ponujajo slikovito besedotvorno in skladenjsko paleto v obeh jezikih. Nekaj zgledov: *Balkanizacija* Afrike ali *afrikanizacija* Balkana? Kako nemščina izrazi to, čemur v slovenščini rečemo *subsaharska* Afrika? Lahko kot *Subsahara-Afrika* ali pojasnjevalno *Afrika südlich der Sahara*. V slovenščini govorimo o *Bližnjem vzhodu* in *bližnjevzhodnem* konfliktu/o vojni *na Bližnjem vzhodu*, nemški govorniki to stvarnost lahko upovedujejo kot *im Nahen Osten*, *Nahost-Konflikt/Krieg*. Da gre jezik pogostokrat svoja (nelogična) besedotvorno-skladenjska pota, dokazuje tudi morfem *mittel*: *im Mittleren Osten*, *in Mitteleuropa*.

2.2

Nemščina pozna tudi tri- in veččlenske zloženke, če pod tem seveda razumemo linearni niz treh ali več besed (enobesedni leksem je torej sestavljen iz treh ali več besed), čeprav so zloženke in izpeljanke po nemški besedotvorni teoriji v veliki meri hierarhično binarne. Taka tričlenska zemljepisna imena so na primer: *Ebermannstadt*, *Oberammergau*, *Ehrenfriedensdorf*, *Eisenhüttenstadt*, *Fürstentfeldbruck*, *Georgsmarienhütte*, *Kleinochsenfurt*, *Marktheidenfeld*.

2.3

Iz inventarja slovenskih in nemških zemljepisnih imen bi se dalo izluščiti besedotvorne in skladenjske nize, v prvem bi bila npr. imena na *-ci*, značilna za

severovzhod Slovenije, kamor sodijo *Sobetinci*, *Markovci*, *Beltinci*, dvobesedna imena z občnim imenom kot drugo sestavino, recimo vas: *Srednja vas*, *Nemška vas*, *Gor(e)nja vas*; izpeljanke s predložno podstavo na *-je*: *Obsotelje*, *Zasavje*, *Podravje*; imena z morfemom *grad*: *Gradec*, *Zagrasc*, *Gradež*, *Zanigrad*, *Bežigrad*, *Beograd*. V nemščini so taki nizi lahko zloženke z drugo sestavino *-hausen*: *Aidhausen*, *Alfhausen*, *Auhausen*, zloženke s prvo sestavino *Alt-*: *Althofen*, *Altlay*, *Altjeßnitz*; dvobesedna imena z zemljepisnim pridevnikom: *Wiener Neustadt*, *Preußisch Oldendorf*, *Salzburger Land*, nekoč uradno *Windisch St. Michael* za *Slovenji Šmihel*, *Cochemer Krampen*, *Deutsche Weinstraße*; dvobesedna imena s prvo samostalniško sestavino *Bad*: *Bad Dürnheim*, *Bad Essen*, *Bad Gandersheim*, *Bad Tölz*; imena na *-a*: *Fulda*, *Altena*, *Altona*, *Apolda*, *Bebra*, *Borna*, *Taucha*, *Unna*, *Vacha*, *Weida* itd., dvobesedne zloženke z vezajem: *Idar-Oberstein*, *Bruchweiler-Bärenbach*, *Castrop-Rauxel*, *Garmisch-Partenkirchen*. Vezajnih zloženek v nemščini mrgoli, slovenskih je bistveno manj, npr.: *Šmarje - Sap*, *Gorenja vas - Reteče*, *Pri Cerkvi - Struge*, sem sodijo tudi mestni predeli, kot *Ljubljana - Vič* in pa eksonimi tipa *Emilija - Romanja* in *Porenje - Pfalško*. Namen takih nabirk pa seveda ni le zbiranje kot tako, od tod lahko prebiramo nastanek teh imen, pomen(e) in pomenske odtenke, statistiko, zapis in izgovorjavo, vezljivost s predlogi, izpeljevanje (ime prebivalca, prebivalke, pridevnik), zemljepisno razprostranjenost in še kaj.

2.4 MANJ PREDVIDLJIVI VZORCI

Pri izpeljankah iz zemljepisnih imen za prebivalca/prebivalko, pridevnik, tudi jezik oz. dialekt je pričakovati manj predvidljive vzorce. V slovenščini je te nepredvidljivosti bistveno več kot v nemščini, pomislimo samo na *Bric*, *Brika*, *briški* (iz Goriška Brda), ali pa na besedotvorno nedoslednost pri *Romunija* in *Bolgarija*. Imeni držav se končujeta na *-ija*, pa vendar sta prebivalca *Romun* in *Bolgar* in ne *Romunec* ali *Bolgarec* kot *Slovenec* in tudi ne *Romunijan* in *Bolgarijan* kot *Italijan*. Tako v slovenskih medijih opazamo nihanje v rabi *Somalec/Somalijec*, *Sirijec/Sirec*.

Boris Šuligoj (2017: 1) se podobno, ko zagovarja nepredvidljivost tvorjenk (torej imena, ki so v rabi med domačimi govorci) in zavrača slovničarsko sistemskost, sprašuje v Delovi rubriki Dobro jutro:

Pred dnevi je uredništvo klicala bralka, ki ni mogla verjeti, da so prebivalci Škofij Škofjoti. In potem sem ter tja beremo, da so »Škofljani« ali »Škofijčani«. Ko vse te jezikoslovce vprašamo, ali iz svojega popolnega znanja jezika vedo, kako se reče prebivalcem Bertokov, Marezig, Boršta, Ospa, Opčin, Kubeda, Sv. Petra, Krkavč, Hrastovelj ... navadno

zamrznejo. Ali pa ugibajo in odkrivajo neznana ljudstva in prebivalce še ne odkritih planetov: Marezigančane, Opčinarje, Svetopetrcce, Ospiče, Kubedance, Borštničane ...

V resnici imamo Bertošane, Marežgane, Osapce, Opence, Čubejce, Šu-petrcce, Krkočane, Hrastovce ... eksplozijo toponomastične lepote.

Manj nepredvidljivosti je vsaj v standardnem jeziku videti v nemščini (ko gre za zemljepisna imena na nemško govorečih ozemljih), denimo: *Bremen/bremisch/Bremer*, *Baden/badensisch (pog.)/badisch/Badenser* ali *Badener*, *Hannover/hannoverisch/hannöversisch/hannoversch*. Onkraj nemških političnih entitet pa je besedotvorna krajina zelo pisana. Tako poznamo *Tibet/Tibeter* ali *Tibetaner*, *Togo/Togoer* ali *Togolese*, *Katalonien/Katalane*, *Jemen/Jemeniter*, *Venezuela/Venezolane*, *Texas/Texaner*, *Tokio/Tokioter*, *Monako/Monegasse*. Med »hujše« primere smemo šteti primere kot *Bergamo/Bergamaske*, *Ibiza/Ibizenker*, *Aleppo/Aleppiner* in (v obeh jezikih) *Madagaskar/Madagasse* in *Malgaš*. Zaradi podobnosti sta »nevarna« tudi *Malaysia/malaysisch* in *Malaya/malaysisch*.

2.5

Na vseh koncih in krajih tudi s prej povedanim prežijo interferenčne pasti. Tako bomo nemško učeči se za *Baskijo* namesto *Baskenland* radi rekli *Baskien*, pač po vzporednosti s *Slowenien*, *Armenien*, *Albanien*, in tudi *Somalien*, čeprav je prav *Somalia*, za *Gruzijo* je prav, da poznamo ime *Georgien*, in da sta slovenska *Damask* in *Bospor* nemška *Damaskus* in *Bosporus*. V slovenskih medijih se pogosto pojavlja huda napaka za reko *Elbe*, ker marsikdo ne ve, da imamo za to reko slovansko ime *Laba*.

3 ATRIBUTIVNOST

Zemljepisno ime je lahko s prilastki najrazličnejših vrst še dodatno pojasnjeno, dopolnjeno, razlikovalno (tukaj ne govorimo o standardnem zapisu zemljepisnega imena), in to tako na levi kot na desni strani, pogosto tudi na obeh. Tako govorimo o *italijanskih/francoskih/slovenskih/švicarskih/nemških/avstrijskih Alpah* in tudi o *albanskih*, ki sicer Alpe sploh niso, jih pa tako zapisane prebiramo na zemljevidih. Atributivnost v tem smislu razumemo kot konstitutivni del besedila, ki bralcu oz. poslušalcu omogoča, da neko predmetnost oz. pojavnost prepoznavava z različnimi pomensko umeščevalnimi razlagami. Tako denimo leksem *Armenija* vpeljemo v besedilo z *die kleine Kaukasusrepublik Armenien* in ga tako samo na levi strani razložimo trojno, v nadaljevanju pa pomenskost samo še

dopolnujemo: *drei-Millionen-Einwohner-Land*. Nemški *Chemnitz* lahko na levi pokrajinsko umestimo kot *saški Chemnitz*, na desni pa kot apozijo: *Chemnitz, svojčas vzhodnonemški Karl-Marx-Stadt*.

Sicer pa imajo zemljepisna imena ob sebi pridevniška dopolnila, ki so značilna za vsa občna imena. Tako govorimo o *nevrалgični Siriji*, *čudoviti Apuliji*, *nesrečnem Balkanu*. Pomensko jih lahko nanizamo v številne razrede, eden bi bil denimo po osebnosti, ki (je) odločilno vpliva(la) na zgodovino, razvoj, usodo neke države: *Hitlerjeva Nemčija*, *Titova Jugoslavija*, *Erdođanova Turčija*, drugi dvojec prej/potem: *Nach-/Vorkriegsdeutschland*, pri čemer zapis lahko tudi koleba: *Nachkriegsberlin* in *Vorkriegs-Berlin*. Po tej analogiji si nemški govorci težje predstavljajo tvorjenke *Vor/Nachhitlerdeutschland* (če odmislimo še variante z medpono *-s-* in pisavo z vezajem in posledično pisanje države z veliko začetnico). Očitno so lastna imena v tem pogledu nekakšna besedotvorna ovira.

Niso pa klasični levi in desni eno- ali večbesedni prilastki edina oblika pojasnjevalnosti. Tako v nemščini kot v slovenščini je pogosta zemljepisna opomba v oklepaju. V naslednjem zgledu *imamo občutek*, da *ima* avtor članka *občutek*, da sta *Rabat* in *Kartum* obče manj znani od drugih imen in ju zato metajezikovno oklepaji:

V Sloveniji vas utegnejo zaradi golote v javnosti policisti oglobiti z denarno kaznijo od 104 do 836 evrov, v Washingtonu ali New Yorku lahko končate za zapahi do 90 dni, v Dubaju vam grozi pol leta zapora, v Riu de Janeiru do enega leta, v Rabatu (Maroko) do dve leti zapora in možnost izгона, v Kartumu (Sudan) vas lahko prebičajo.

Tri prestolnice na svetu imajo po mojem védenju ime po svoji državi. To so špansko govoreče *Mehika*, *Panama* in *Gvatemala*. Da bi razlikovali ime države od imena prestolnice, slednji pritikajo občno ime, v španščini *Ciudad*, *Ciudad de México*, zaradi angleške jezikovno globalne prevlade pa najpogosteje kar angleški *City*, v nemščini tudi *Stadt*: *Mexiko-City/Stadt*, *Panama-City/Stadt*, *Guatemala-City/Stadt*. V slovenščini se ta razlikovalnost kaže v oblikah, kot so: *mehiška prestolnica*, *glavno mesto Mehike*, *Ciudad de Mexico* ali pa kar angleško *Mexico-City*.

4 ZEMLJEPISNA DIHOTOMIJA

To poglavje se razume kot nadaljevanje drugega in tretjega. Zemljepisna imena lahko izpričujejo nasprotnost(i) v smislu: kar je od neke (dogovorjene ali tudi ne) točke navzgor in navzdol, na sever in jug, navznoter in navzven, novo in staro, veliko in malo in podobno. Tako poznamo nestandardizirane dvojnice,

kot sta *hrvaška* in *slovenska Istra* in standardizirane *Nieder-* in *Oberlausitz*, *Vnanje* in *Notranje Gorice*, *Južno* in *Severno Karolino* (nemščina slednjih ameriških držav ne nemči za razliko od *Nord-* in *Südkorea*, prav take ne *Silicijeve doline*, zato *im Silicon-Valley*). Nima pa vsako zemljepisno ime v tem smislu svojega antipoda. Tako poznamo *Vzhodni Timor*, ni pa *Zahodnega*, *Južni Sudan*, ni pa *Severnega*, *Severno Irsko*, ni pa *Južne*. Z *Veliko Britanijo* je poimenovana samo ena država na svetu, države, ki bi se začela z *Mala/Mali/Malo* ni, obstajajo pa *Mali Antili*. *Velika Britanija* se zdi stanje stvari, samoumevnost, ob projektih *Velika Srbija* ali *Velika Albanija* pa nemalokdo zastrže z ušesi. Narodnostni prilastki pač pogosto pričajo o prisotnosti »nenašega«, priseljenškega življa, denimo *Nemški Rovt* (v Bohinju), še večkrat pa o kolonizatorski prevladi: *Britanska Kolumbija*, *Francoska Gvajana*, *Britanski* in *Ameriški Deviški otoki*, *Nizozemski Antili*.

Razmerje *maloveliko* in *staro/novo* (pa bržkone še kakšno) se v nemščini za razliko od slovenščine izjemoma kaže kompleksnejše. Nemška zemljepisna imena se glede na te dvojnosti zapisujejo na različne načine: pisanje skupaj ali narazen, z vezajem ali v pregibni in še pogosteje v nepregibni obliki, kadar gre za pridevniško sestavino: *Klein Vielen*, *Kleinbartloff*, *Groß Molzahn*, *Großvargula*. Morfem *groß* je najti v štirih besedotvorno-skladenjskih zapisnicah, po podaljšanju z *-en Großenhain*, po pisanju narazen ali skupaj *Groß Räschen* in *Großröhrsdorf*, po vezajnosti *Groß-Eislingen*.

5 METAFORIKA IN METONIMIJA

5.1

V naravnih jezikih kar vrvi od metaforike in metonimije, najrazličnejših stopenj pomenskih prenosov in prehajanja iz enega v drugega. *Pariški vrabček/ Der Spatz von Paris* (s ptičjo manjšalnico v slovenščini, ne pa v nemščini) za francosko šansonjerko Edith Piaf, *primorski slavček* za Simona Gregorčiča (spet ptičja manjšalnica), po novem tudi (najbrž) posmehovalno *štajerski slavček* za Damjana Murka, Las Vegas velja za *mesto greha/Sündenstadt*. *Alpenrepublik* je Avstrija, čeprav je držav, ki imajo v uradnem imenu besedo *Republika* in ležijo v Alpah, kar nekaj. Po vzoru *Elb-Florenz* za Dresden prepoznavamo *Dolenjske Benetke* za Kostanjevico na Krki, Dordonjo (Dordogne) za *francosko Toskano*, *albansko Trento* (najbrž zgolj za slovenske pohodniške poznavalce?) za albansko dolino Valbona. Irak je v nemščini *Zwei-Strom-Land/Zweistromland*, torej dežela Evfrata in Tigrisa, Japonska je *dežela*

vzhajajočega sonca/das Land der aufgehenden Sonne, Finska dežela tisočerih jezer/das Land der tausend Seen, Irska je keltski tiger, Kuba pa Rdeči otok. Zeleni otok je Irska, Albanija je dežela orlov/das Land der Adler, Libanon dežela ceder/das Land der Zedern.

5.2

Metaforika in metonimija se v jeziki kaže v najrazličnejših oblikah. Naštevam jih samo nekaj:

Prehlajena Nemčija bi pomagala bolni Franciji. Kranj se vse bolj vozi na kolesu. Washington in Ankara sta v slabih odnosih iz več razlogov. Wir werden nicht erlauben, dass Kroatien zu einem neuen Beirut wird. Paris – ein touristisches Mekka. Wir wollen kein neues Vietnam!

Po obliki oz. reliefu pogovorno ali uradno prepoznavamo nekatere države ali dele celin kot *slovenska kura/kokoš, Afriški rog/Horn von Afrika, italijanski škorenj/italienischer Stiefel*, Eva Klotz, predstavnica južnotirolskega gibanja Südtiroler Freiheit je denimo za časnik Die Welt z izrazito zbadljivo nemško »škorenjsko« *zloženko izjavila tole: Wir gehören nicht zum Stiefelstaat, sondern zu Mitteleuropa.*

Živalska imena oz. njihove izpeljanke zaradi neke posebne, mogočne lastnosti nadomeščajo ime države. Tako pod hiranjem *keltskega tigra* razumemo pešanje irskega gospodarstva, ki je še pred leti veljalo za izredno uspešno, *Tigerstaaten* so nasprotno gospodarsko uspešne države med Indijo in Kitajsko, *ruski medved* ni vrsta medveda, ampak prispodoba za politično in vojaško mogočno Rusijo. Podobno zaživi v jeziku slon v navezi z mitološkim zmajem: Članek z naslovom *Zmaj ima pristrižena krila, slonu piha veter v uhlje* govori o gospodarskih gibanjih v Aziji: na Kitajskem se upočasnjujejo, v Indiji pospešujejo.

Državo oz. njene predstavnike v športu zastopajo legendarni bojevniki in sloviti literarni junaki: *Učinkoviti vikingi šokirali lene švejke*. Vikingi bi resda lahko bili Danci, Švedi ali Norvežani (morda tudi Islandci in Ferči?), v nadaljevanju besedila se izkaže, da gre za slednje, pri švejkih pa bržkone ni ugibanja. Prav v poročanju o nogometu opazujemo živahno motiviko, živalsko, rastlinsko, pastirsko, industrijsko itd.: *kenguruji* so Avstralci, *tulipani* Nizozemci, *gavči* Argentinci, *nogometaši iz dežele ur in čokolade* Švicarji. Državo prepoznavamo tudi skozi najznačilnejša jedila: naslov *Sarma v kislo-sladki omaki* govori o srečanju turških in kitajskih političnih predstavnikov. V svet zabave, pesmi in plesov sodi naslov, ko avtor prispevka napoveduje izid nogometne tekme med Hrvaško in Rusijo: *V Sočiju »naša fešta« ali ritem Kalinke?* Metaforika

in metonimija sta lahko tudi pravo »leglo« besednih iger, ne nujno jezikovnega igračkanja kot takega, ampak kot višje stopnje jezikovnosti. Tako naslov »Kiviji« ne bi trgali kivijev ne skriva resnice, da Novozelandci ne marajo obirati tipičnih novozelandskih sadežev.

5.3

Zemljepisna imena z izpeljankami se lahko spremenijo v občna v številnih pomenuh. Na paleti takega metonimičnega prenosa najdevamo ob nespremenjenih formativih (v slovenščini se taki deonimi seveda pišejo z malo začetnico) pomen pogodba/sporazum/zaveza: *Z bolonjo smo podaljšali in podražili študij. Duh maastrichta priganja reševalce evra. Po nici – nica?*

Podaljšani formativi, pogosto gre za zemljepisne izpeljanke, predvsem imena prebivalcev, dobivajo številne občne pomene. Tako je *japonec* (lahko) avto, *amerikanka* kuverta, *vipavec* vino, *kubanka* cigara, *švicar* nož, tudi bankovec, *dolenjka* cesta, *jeruzalemčan* fižol, *belokranjka* čebula, *kumrovčan* vlak, *gorenjka* čokolada, v nemščini podobno *Hannoveraner* konj, *Isländer* konj in pulover, *Emmenthaler* sir, *Berliner* pecivo, *Pariser* kondom, *Nassauer* zajedalec/prisklednik itd. Ni mi znano, ali v nemščini ta pomenski prenos lahko prevzemajo tudi imena prebivalc, kot je razvidno iz zgornjih slovenskih primerov.

5.4

Domala brezmejno je frazeološko področje z zemljepisnimi imeni in njihovimi izpeljankami v obliki pridevnika ali poimenovanja prebivalca, pri čemer je stopnja leksikaliziranosti seveda različna, kot se za frazeme pač spodobi: *odkrivati Ameriko*, *zaščiten kot kočevski medved*, *böhmische Dörfer*, *španska vas*, *pijan kot Šved*, *ich kenne meine Pappenheimer*, *točen kot švicarska ura*, *Eulen nach Athen tragen*, *Alle Wege führen nach Rom*, *ljubljska srajca*, *lepo v vrsti*, *kot so hiše v Trsti*, *francosko-nemški vlak*, (...) *pa mirna Bosna!*, *balkanski sod smodnika*, *trojanisches Pferd*, *stockholmski sindrom* itd.

6 PREIMENOVANJA

Veliko zemljepisnih imen je podvrženo spreminjanju, vzroki pa so sila različni, največkrat so ideološko-politično obarvani. *Formozo* so preimenovali v *Tajvan*, *Rodezijo* v *Zimbabve*, *Burmo* v *Mjanmar*. Od 1953 do 1990 imenovano mesto *Karl-Marx-Stadt* je danes *Chemnitz*, iz nekdanjega jugoslovanskega prostora je izginilo skoraj vse, kar je dišalo po Titu (šest republik in dve avtonomni pokrajini,

osem imen): *Titovo Velenje, Titograd, Titov Veles, Titov Drvar, Titova Korenica, Titova Mitrovica, Titovo Užice, Titov Vrbas*), tudi *Kardeljevo* se je znašlo na smetišču zgodovine. Množinski naslov tega poglavja ni naključje, zemljepisna imena se lahko spreminjajo vztrajno. Prestolnica Norveške je bila najprej *Oslo*, potem *Christiania*, danes je spet *Oslo*. V Afriki se je *Republika Kongo* preimenovala v *Zair* in potem v *Demokratsko republiko Kongo*, od letošnjega aprila se nekdanji *Svazi* imenuje *Esvatini*, iz *Dahomeja* je nastala *Ljudska republika Benin*. Med uradnimi imeni držav prav gotovo izstopa *Švicarska konfederacija* z nemškim imenom *Schweizerische Eidgenossenschaft* (od tod tudi drugo ime za Švicarje *Eidgenossen*), francoskim *Confédération suisse*, italijanskim *Confederazione Svizzera*, retoromanskim *Confederaziun svizra* in latiniziranim, *Confoederatio Helvetica* (od tod prepoznavamo to državo po inicialkah CH). Grčija je uradno *Helenska republika*, za uradno ime Makedonije pa je (bil) v preimenovalni igri lep nabor imen: *Nova Makedonija, Severna Makedonija, Republika Skopje, Vardarska Makedonija, Republika Zgornja Makedonija, Republika Makedonija, Ustavna republika Makedonija, Demokratična republika Makedonija, Neodvisna republika Makedonija, Republika Zgornja Makedonija, Republika Nova Makedonija, Republika Severna Makedonija, Republika Vardarska Makedonija, Republika Makedonija (Skopje)*.

7 GLASOSLOVJE

Tozadevna tehtnica težavnosti se spet prevesi na slovensko stran. Ostajamo le pri naglaševanju, ne dotikamo se drugih glaso(slo)vnih zadreg, kvalitete glasov, tonemskosti itd. Pri naglaševanju v nemščini ni pričakovati večjih težav. V zloženkah se v občnoimenskem izrazju načeloma naglašča prva sestavina, tako *Tischtuch*, v redkih izjemah je naglašena druga sestavina kot *Jahrtáusend*. Pravilo se analogno prenaša na zemljepisna imena, izjeme so tvorjenke kot *Berlin-West*, kjer je naglašena druga sestavina, ker deluje kot levi prilastek na desni, in vrsta drugih kot *Buxtehúde, Cuxháfen, Heiligenháfen*, (ne pa tudi *Heiligenstadt!*), *Bad Doberán, Groß-Éislingen, Eutín, Rheinzábern, Neu-Úlm, Ueckermúnde, Wernigeróde, Wipperfürth*. Poseben primer predstavljajo vezajne tvorjenke tipa *Nódrhein-Westfálen, Schléswig-Hólstein*, z naglasom na obeh sestavinah (v prvem primeru še na drugem delu druge sestavine!). Za slovenščino značilni premični naglas se vse raje seli na prvi zlog, kot izpričujejo zgledi *Pórtugalska/pórtugalski/Pórtugalci; Nórveška/nórveški*, ne pa tudi *Nórvežani*. Posebno težavo predstavljajo slovenske enakopisnice tipa *Cérklje/Cerkljé*, kjer različna glasovna podoba umešča naselbino v drugo pokrajino.

8 ZEMLJEPISNA IMENA KOT OSNOVA ZA TVORBO DRUGIH LASTNIH IN OBČNIH IMEN

Zemljepisna imena so lahko poimenovana po marsičem, osebi, živali, barvi, rastlini, obliki in velikosti naselja, reki itd.: *Titovo Velenje, Zajčje Polje, Bele Vode, Kopriva, Dolga vas, Velika Polana, Nemški rovt, Most na Soči, Lovrenc na Pohorju* itd, po svetnikih: *Sankt Egidien, Sankt Gangloff, Sankt Goar, Sankt Moritz*, medtem ko slovenščina izkazuje tri tipe tovrstnih poimenovanj, glede na variante Sveti (tudi z zapisom Sv.), Šent- in Št- : *Sveti Jurij, Šentjošt, Štandrež*.

Kaj pa se zemljepisnega najde v drugih lastnih imenih? Zemljepisna imena najdemo v priimkih, iz katerih izhaja narodnostna ali pokrajinska pripadnost: *Furlan, Nemeč, Turk, H(o)rvat, Bohinjc, Rus, Schwab(e), Wend(e), Steinbeck, Schönfelder, Gundelfingen, Windo, Walcho, Welsch(er), Fries, Vrieseke*. Pri znanih zgodovinskih posvetnih in cerkvenih osebnostih in umetnikih najrazličnejšega kova je del osebnega imena ime kraja, od koder je človek prihajal: *Janez iz Kastva, Janez Svetokriški, Fran Podlimbarski, Josipina Turnograjska, Walter von der Vogelweide, Anastasia von Sermium, Hartmann von Brixen, Wolfram von Eschenbach, Otto von Bamberg*. Zemljepisno je lahko poimenovan kemijski element, denimo *Darmštadt/Darmstadtium* in *Evropij/Europium*. Predvsem v anglo-ameriškem svetu, a globalizacijsko učinkovito, se uveljavljajo zemljepisna osebna lastna imena kot *Dakota, Ireland, Irland, Alabama, Brooklyn, Bronx, Chelsea*. Od tod do besednih iger je kratka pot: *Ljubljana prvič v Ljubljani* je naslov članka o menda v Ljubljani spočeti in zato po tem mestu imenovani belgijski deklici, ki s starši obišče mesto spočetja. Z zemljepisnimi imeni so poimenovana bolj ali manj leksikalizirana imena barv: *bordeaurot* (tudi samo *bordeau*), *tibetorange, sienabraun*. V nemščini zapis slednjih niha, zato poleg *sienabraun* naletimo tudi na *Sienabraun* in *Siena-braun*.

9 ZASTAREVANJE OZ. ZASTARANOST

Dandanašnji največkrat ne prepoznavamo več nekdanjih slovenskih imen *Solnograd* in *Monakovo* za nemški *Salzburg* in *München* in že zdavnaj ne vidimo več oblike *Novi York* za današnji *New York* (živi pa v španščini in portugalščini kot *Nueva York*). Nekatero ostaline pa kljub temu v jeziku lahko še (za)živijo. Značilne primere najdemo v slovenski kulinariki: *florentinski zrezek, napolitanska pica* in *napolitanke, solnograški žličniki*, in tudi v reaktualizaciji z ujedljivo-posmehovalno funkcijo, ko avtor besedila nemškega diktatorja v kontekstu ustanavljanja paravojaških skupin v Sloveniji poimenuje z zastarelo slovensko zemljepisno izpeljanko za današnji Salzburg:

Zato menimo, da Šiškova varda za poznavalce ni presenečenje. Pozornost vzbuja število teh mladcev, zakritost obrazov ter oborožitev s koli in sekirami. Nekako tako je začel svojo zločinsko pot in vzpon na oblast solnograški slikopisec.

V slovenščini je, zanimivo, opaziti živi besedni zvezi *na Solnograškem/s Solnograškega* in dvojno ime *Istanbul in Carigrad*, v nemščini ne: *pri gradnji carigrajskega letališča, ... je v Carigradu za Reuters dejal trgovec ...*

10 DUHOVITOST

Nenazadnje pa so zemljepisna imena lahko tudi čudovita vaba za jezikovne nabiljalce, ki namesto, da bi lovili metulje ali zbirali prtičke (če ta konjiček sploh še obstaja?), iščejo zemljepisna imena v najrazličnejših jezikih sveta, enakopisnice s »prepisnicami« iz nelatilično pisanih jezikov, ki pa imajo pomensko malo ali nika-kor nič skupnega. Tako bi v zbirko jezikov iz iste družine lahko uvrščali slovensko vas *Banja Loka* in bosansko *Banja Luka*, hrvaški *Motovun* in slovenski *Matavun*, slovenski in izraelski *Jeruzalem*, slovenski vasi *Verdun* in več istoimenskih francoskih mest. Tudi *Brest* je mesto v Franciji, v slovenščini drevo, *Breda* je mesto na Nizozemskem, v slovenščini žensko ime. *Anus* je kraj v Franciji, *Fucking* pa avstrijska vasica, prav zaradi imena priljubljena turistična destinacija. Kurt Palm je leta 2011 izdal kriminalko z namišljenim imenom *Bad Fucking*, ki je bila kot najboljši roman odlikovana z nagrado Friedricha Glauserja. V slovenščini je kar nekaj »duhovitih« imen, kot *Pedrovo*, *Polule*, *Ritoznoj*, *Ritomeče*, *Britof*, *Bruhanja vas*, *Barka* (na Gorenjskem) itd., čeprav pogosto nimajo nič ali bore malo skupnega s tistim, kar si kot neetimologi, torej v tem primeru jezikovno navadni smrtniki, predstavljamo.

11 SPOL

Oblikoslovje pri samostalniku zadeva predvsem spol, sklon in število. Po mnogoletnih pedagoških izkušnjah preseneča, da študentje na vprašanje, ali imajo zemljepisna imena v nemščini spol, večinoma odgovarjajo, da ga nimajo. Kaj pa v slovenščini? Imajo *Ljubljana*, *Kranj*, *Celje* spol? *Pa Jesenice*, *Trbovlje*, *Benetke in Cirkovci*? Zemljepisna imena so v slovenščini lahko ženskega, moškega in srednjega spola. Kot da to še ne bi bilo dovolj, so lahko tudi samomnožinski samostalniki ženskega (*Jesenice*), moškega (*Cirkovci*) in redkeje srednjega (*Sela*) spola. *Predstavljajmo* si samo, kaj si nemški učenec slovenščine pod tem *predstavlja*? V nemščini pa je to vendarle veliko bolj preprosto. Zemljepisna imena so srednjega spola, razen (sorazmerno redkih) primerov, ki jih naštevajo vse nemške

slovnice: *Slowakei, Schweiz, Iran, Kosovo, Arktis* itd. Je pa nujno razlikovati med spolom kot takim in rabo člena. Ampak tudi tukaj je jezikovna raba zelo jasna. O rabi določnega člena odloča prilastek na levi ali desni strani jedra ali na obojih. Zato govorimo o *im verregneten Palma de Mallorca, im multireligiösen Indien, das mittelalterliche Ljubljana* in o Klimtu, ki je bil *Künstler im Wien der Jahrhundertwende*. In tudi o *Ljubljanen in nenen prebivalci: Ljubljana und seine/dessen Einwohner*, ne pa *ihre/deren Einwohner*. Edini prilastek, ki v nemščini nikoli ne zahteva rabe določnega člena, je oziralni stavek: *Slowenien, das morgen vom deutschen Außenminister besucht wird*.

Za posebno trd medjezikovni oreh se izkaže nemška prevodnica slovenskemu *Še nikoli nisem bil na Arktiki/Antarktiki*. V kratki povedi prežijo kar tri pasti. Prvič: *Arktiko/Antarktiko* lahko v slogu lažnih prijateljev in po analogiji z *Amerika, Europa* oblikujemo kot *Arktika*, po analogiji s *Pazifik, Atlantik* in *Karibik* tudi kot *Arktik*. Pravilni nemški obliki pa sta *Arktis* in *Antarktis*. Drugič: Kontinenta (če ju seveda štejemo za kontinenta) sta za razliko od vseh drugih ženskega spola in nastopata z obveznim določnim členom, torej *die Arktis*. Tretjič: slovenski predlog *na* v tem primeru ni *auf*, temveč *in*. Rešitev je potemtakem: *Ich war noch nie in der Arktis/Antarktis*.

Zemljepisna imena in z njimi povezani spol in seveda pomen so (lahko) predmet slovaropisja. Tako je v desetzvezkovnem Dudnu leksem *Bordeaux* kot slovarsko geslo vpisan dvakrat, prvič kot francosko mesto in s tem srednjega spola, drugič z metonimičnim prenosom vino iz tega okoliša, zato moškega spola, tudi kot skrajšanka od *Bordeauxwein* (lahko bi bil vpisan še enkrat in sicer kot oznaka barve, torej srednjega spola: *das Bordeaux/bordojsko rdeča* po analogiji *das Lavendel*, zamenjuje pa ga pridevnik *bordeuaxrot*). Leksem *Marathon* je vpisan trikrat: srednjega spola kot grško mesto, moškega z metonimičnim prenosom v pomenu 42-kilometrski tek in kot skrajšanka srednjega spola v pomenu dolgo, čezmerno trajanje česa: *Marathonsitzung/maratomska seja*.

12 DVOJINSKOST IN MNOŽINSKOST

Slovenska zemljepisna imena se vedejo kot prav vsako drugo občno ime. *Sodni boji dveh Amerik* je naslov časopisnega članka in v nadaljevanju zveemo, da gre za sodni boj liberalne in konservativne Amerike; *Slovenci imamo dve Istri, (...)* *kar se tradicionalne hrane tiče, celinsko in tisto ob morju; Romanje treh Slovenij (Slovenci iz matične, zamejske in izseljenske Slovenije bodo jutri romali k cerkvi Matere Božje na Svetih Višarjah); Italija ni ena, Italiji sta dve, severna in južna. Med njima je še ena, srednja, recimo ji rimska, ki je skoraj svet zase, nekaj med*

prvo in drugo; Vlakovni povezavi obeh Goric ne kaže najbolje. Roman Štefana Kardoša *Vse moje Amerike* je družinski roman, ki ga je pisatelj posvetil prekmur-
skim emigrantom v Ameriko.

Nemški slovnicearji so s pojasnili v zvezi z množino zemljepisnih imen skopi. Götze/Lüttich (1989) navajata zgolj: *In Deutschland gibt es fünf Rothenburgs*, Engel (1988) pa *die beiden Deutschland(s)*, druge slovnice tega sploh ne ome-
njajo. Očitno to v nemški jezikovni pokrajini ni predmet razprave. Grah/Klinar (2005: 20, 21) navajata: *Es gibt mehr als dreißig Brezje in Slowenien; Alle drei Bela, Spodnja, Srednja in Zgornja, liegen dicht nebeneinander; Alle Črni Vrh befinden sich auf beträchtlichen Höhen.* Pravilo je torej, da je fleksijska mno-
žina docela izjemna, ker je iz stavčnega pomena in skladijske zveze razvidno slovnice število. V primerjavi z nemščino pa Klinar (1994: 30) ugotavlja, da je angleščina fleksijsko fleksibilnejša: *There are more than thirty Brezjes in Slo-
venia; All the three Belas, Spodnja, Srednja in Zgornja, lie close together; The Črni Vrhs are all situated at some height above the valley.* Da slovenske zadrege rešujemo z nemškimi občnimi imeni pred zemljepisnimi, je jasno: *Es gibt zwei Ortschaften namens Bela* itd.

V nemščini se fleksija najbrž najraje pokaže pri zemljepisnih imenih na *-a*, kot *Amerika* in *Korea*. Na slednjem zgledu pogledjmo, kako bi slovensko *Koreji* (pa tudi *Ameriki/Amerike* in *Jugoslaviji/Jugoslavije* itd.) povedali po nemško. Naslovu *Nord- und Südkorea spielen gemeinsam* sledi podnaslov *Die Annäherung zwischen den beiden Staaten setzt sich auch bei der WM im schwedischen Halmstad fort*; naslovu *Kim hat an der Uhr gedreht* sledi podnaslov *In beiden koreanischen Staaten gilt jetzt wieder die gleiche Zeit* in po uvodu v besedilo: *Knapp drei Jahre nach der Einführung einer eigenen Standardzeit in Nordkorea laufen die Uhren in beiden Koreas wieder synchron.* (Mimogrede: slovenščina pozna tudi pridevnik, izpeljan iz *med Korejama: Utiranje poti medkorejskemu miru.*)

13 PREDLOGI

Zadrege s predlogi so velike, težavnostna tehtnica se spet prevesi na slovensko stran, le da težav tukaj ne občuti le nemški učenec slovenščine, ampak tudi mater-
ni govorec. Problem predložnosti se zdi dovolj pereč, da citiram Snoja (2018: 22, ki nagovarja (čeprav v povsem drugem kontekstu) prav to vprašanje:

Za našo državo ni vredno, da bi zgradili slovarsko bazo slovenskih lastnih imen in jo za začetek napolnili s krajevnimi imeni. Baza bi v prvem koraku za vsako naše krajevno ime vsebovala zapis, izgovorjavo, naglas, sklanja-
tev, vezavo s predlogi, pripadajoči pridevnik in prebivalski imeni za oba

spola z normativno označenimi dvojnicami vred, vpogled v narečno podobno imena in njegove družine, vpogled v zgodovino in etimologijo ter še nekaj obrobosti. (...) Saj ne vemo vsi kar iz glave, ali se reče v Svibnu, na Svibnu ali na Svibnem, ali so prebivalci Naklega pri Kranju Nakelčani, Naklanci ali Nakljanci, in kako se reče prebivalcem Razdrtega (...).

13.1

Težave s predlogi se kažejo na dveh ravneh. Prva zadeva stavčnoskladenjsko rabo, pogojeno s povedkom, torej z glagolskim dejanjem oz. stanjem, ki ob sebi zahteva prislovno določilo kraja, po njem pa se sprašujemo *kje, od kod, kam* (tudi *od kod do kam*). Med manj zahtevne bi z vidika slovenskega učenca nemščine šteli *od ... do* (*Popotovanje od Litije do Čateža, Od Kotelj do Belih vod*), v nemškem primeru kot: *fliegen/gehen/fahren/reisen/wandern/(ver)ziehen/pilgern von Berlin nach Hannover*. Težka ne bo niti zveza *med ... in: med Ljubljano in Kranjem, zwischen Wien und Brno*. Kjer pa v nemščini na vprašanje *kje* stoji predlog *in*, se v slovenščini razveja v *v* in *na*. Krajev, ki zahtevajo slednji predlog, je veliko: *Brezje, Dunaj, Reka, Ptuj, Bled, Brezovica, Duplica, Polskava, Blejska Dobrava* itd. Vendar tudi *Brezje* ni/niso samo eno/ene! Tako tudi iz imen na *-o/-ovo*: *Razdrto, Primskovo, Naklo, Lancovo, Jezersko, Laško, Vransko* itd. nepoznavalci ne vemo avtomatično, ali gremo *v* ali *na* določen kraj.

Posebno težavno poglavje predstavljajo v slovenščini (tudi za Slovence) pridevniška poimenovanja držav kot so: *Irska, Škotska, Finska, Kitajska, Slovaška*. So namreč nekakšni hibridi, ker se ob nekaterih predlogih v nekaterih sklonih vedejo kot ženska oblika (*Irska*), v drugih pa kot srednja (*Irsko*), od tod tudi negotovost pri rabi predloga. Tako naletimo v neformalnem govoru in tudi v formalnejših medijih primer kot: *sem na Irskem in v Irski, grem na Irsko in v Irsko, prihajam iz/z Irskega in z Irske*. Da so pri rabi predloga pogosto negotovi tudi nemški materni govorniki pričajo zgledi, velikokrat povezani z otoškimi zemljepisnimi imeni: *in/auf Alaska/Hawaii/Kuba; auf/in Mallorca, Käse/Grüße von/aus Korsika*. Poseben pojav v besedotvornem smislu v navezi slovenščina-nemščina se zdijo slovenska neformalna/nestandardizirana pridevniška poimenovanja pokrajine srednjega spola, povezana s predlogoma *na* in *z*, ki označujejo predele/pokrajine in njihove dele, poimenovane v glavnem po središču: *Bovško, Ilirskobistriško, Kočevsko, Ribniško*. Taka poimenovanja zaznavamo tudi v skladenjskih oblikah kot *na območju Domžal, na širšem kočevsko-ribniškem območju, v bohinjškem kotu, na bohinjškem koncu*, pri čemer slednji bohinjški primer zaradi zemljepisne »zakotnosti« seveda ne more veljati za vse primere: zato (če že) najbrž *na domžalskem koncu, ne pa v domžalskem kotu*. O rabi predlogov pri zemljepisnih imenih naj bi odločale besedne navade prebivalcev, ker pa slednji niso stalnica, se

spreminja tudi njih besedje. To izpričujejo trije primeri imen vasi v Bohinju. Na zemljepisno-jezikovni premici življenja, od umiranja do izumrtja, opazujemo naslednje: predlog *na* se bliskovito umika predlogu *v* v primeru Bohinjske Bistrice (ga pa vidimo v Krajevnem leksikonu Slovenije ob opisu vasi Brod, kjer beremo, da so nekateri zaposleni *na* bližnji Bohinjski Bistrici). Sem *spod Studorja* in grem *pod Studor* ter *k Fužini* (Stari Fužini) skorajda ni več slišati.

Zagatni se s stališča slovenskega govorca utegnejo zdeti nekateri nemški prehodni glagoli gibanja. Prehodnost jim omogočajo predpone kot *an-* (fliegen, laufen), *be-* (fahren, reisen), *durch-* (fahren, fliegen, wandern, fließen) in *um-* (fahren, gehen, rudern, schiffen, segeln, wandern, reisen). Nekatero slovensko ustreznico je najti prav tako v slovenskih prehodnih glagolih, npr.: *prepotovati*, *obkrožiti*, *pre/objadрати*, *pre/obleteti*. Pri drugih se nemška prehodnost kaže v slovenski neprehodnosti. *Elbe durchfließt Dresden* kot skladijsko sopomenko *Elbe fließt durch Dresden* upovedujemo le kot *Laba teče skozi Dresden*. Tudi zgoraj omenjena *anfliegen* in *anlaufen* sta podobna primera. Povedi *Seit Mai fliegt die Lufthansa auch Tiflis an* in *Das Schiff lief gestern den Hafen von Koper an* imata slovenski ustreznici le v *Od maja leti Lufthansa tudi v Tbilisi* in *Ladja je včeraj pri-/za-/v- plula v koprsko pristanišče*. Brez sobesedila se zdi dvopomenski tudi stavek: *Seit Jahren bereise ich Portugal*, ki ga po trditvah nemških informantov lahko razumemo kot *(Že) leta potujem po Portugalskem/Portugalski* ali *(Že) leta potujem na Portugalsko*.

13.2

Na drugi ravni pa raba člena zadeva zgradbo (ne)standardiziranega imena. Tu gre pravzaprav za (spet) zemljepisno pojasnjevalnost prvega člena. Pojasnjevalnost se zdi nujna (ni pa »nujno« vedno tako), ker v obeh jezikih mrgoli večkratnih imen. Nekatera se pojavljajo dvakrat, druga pa tudi večkrat. Naselbinska razlikovalnost se lahko pokaže na sorazmerno kratkem raztežaju, kot pričata slovenski *Bača pri Modreju* in *Bača pri Podbrdu*.

V nemščini so taka denimo *Auerbach*, *Buch*, *Dohren*, *Dettingen*, *Friedberg*, *Oldenburg*, *Essen*, *Löbnitz*, *Berge*, *Limbach*, *Essingen*, *Krombach*, *Preetz* itd. Predlogi označujejo naselbino glede na mnogotere danosti: ob reki, nad reko, pod hribom/goro/skalo/pečino, na hribu/planini/grebenu, v dolini, v bližini druge naselbine, v pokrajini/deželi, v kotu itd. najpogostejši slovenski predlogi so *na* (Most na Soči in Ribnica na Pohorju), *ob* (Radlje ob Dravi), *pri* (Stari trg pri Ložu), *v* (Šentjakob v Rožu), *pod* (Log pod Mangartom), najpogostejši nemški pa *an* (Altenstadt an der Waldnaab), zastareli predlog *ob* (Rothenburg ob der Tauber), *in* (Reit im Winkl, Alzenau in Unterfranken), *bei* (Altdorf bei Nürnberg). Nemški zapisi v leksikonih in na prometnih znakih imajo naslednje oblike: izpisano

(Hanau am Main), predložno skrajšano glede na ženski oz. moški spol reke (Dietfurt a. d. Altmühl/ Landsberg a. Lech; vezajno brez člena za reko (Dillingen/ Saar), pokrajinsko/deželno (Auerbach i. d. OPf. = Auerbach in der Oberpfalz).

Nekoliko begajo zapisi zemljepisnih imen v slovenščini, ker pogosto ni jasno, kaj je uradno/standardizirano ime in kako družbeni (pod)sistemi, kot denimo promet, upoštevajo predpisano normo. V Velikem atlasu Slovenije je kartografsko zabeležen *Log v Bohinju*, v Krajevnem leksikonu Slovenije bohinjskega *Loga* med šestimi vnosi sploh ni, so pa omenjeni *Log Čezsoški*, *Log nad Škofjo Loko*, *Log pod Mangartom*, *Log pri Brezovici*, *Log pri Mlinšah*, *Log pri Polhovem Gradcu*, *Log pri Vrhovem*, *Log pri Žužemberku*. Na wikipediji pa je omenjen še *Log v Bohinju*. Bohinjski *Log* je skromen zaselek, vsega dve hiši na levi in dve na desni strani Save, a z dvema prometnima tablama: *Log in Log v Bohinju*!?

LITERATURA

- BERGER, Dieter, 1999: *Geographische Namen in Deutschland. Herkunft und Bedeutung der Namen von Ländern, Städten, Bergen und Gewässern*. Mannheim [etc.]: Duden.
- ČUDEN, Darko, 2009: Al' TO ime je in NE priimek al' je obratno, TU je zdaj vprašanje! – O nekaterih vidikih antroponima Anton Janko. V: Javor Briški, Marija, Miladinović Zalaznik, Mira, Bračič Stojan (ur.): *Jezik in književnost skozi prizmo medkulturnosti in diahronosti*. Jubilejni zbornik za Antona Janka ob 70-letnici. Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana.
- ČUDEN, Darko, 2013: Pluralia tantum im Deutschen, Slowenischen und Spanischen. V: *Estudios Filológicos Alemanes. Revista de investigación en Lingüística, Literatura y Cultura alemanas*. Universidad de Sevilla: Sevilla.
- ENGEL, Ulrich, 1988: *Deutsche Grammatik*. Heidelberg: Groos.
- GRAH, Käthe, KLINAR, Stanko 2005: *Slovenski toponimi v nemških besedilih*. Ljubljana: Oddelek za germanistiko, Filozofska fakulteta.
- GOTTSCHALD, Max, 1971: *Deutsche Namenkunde. Unsere Familiennamen nach ihrer Entstehung und Bedeutung*. Berlin: De Gruyter & Co.
- GRIMM, Hans-Jürgen, 1987: *Lexikon zum Artikelgebrauch*. Leipzig: Enzyklopädie.
- GÖTZE, Lutz, LÜTTICH, Ernest. W. B., 1989: *Bertelsmann Lexikon*, München: Lexikographisches Institut.
- HELBIG, Gerhard, BUSCHA, Joachim, 1994: *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Unterricht*. Leipzig: Enzyklopädie.
- KLADNIK, Drago, 2007: Zgodovinski vidiki podomačevanja tujih zemljepisnih imen. *Zgodovinski časopis* 61:3-4, 423-465.
- KLINAR, Stanko, 1994: *Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih*. Radovljica: Didakta.
- KOČJAN-BARLE, Marta, 1992: *Abeceda pravopisa*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. Krajevni leksikon Slovenije (1995), Državna založba Slovenije, Ljubljana.

- KUNZE, Konrad, 1998: *Namenkunde. Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag.
- SCHRÖDER, Jochen, 1986: *Lexikon deutscher Präpositionen*. Leipzig: Enzyklopädie.
- SCHRÖDER, Jochen, 1995: *Lexikon deutscher Präfixverben*. Berlin [etc.]: Enzyklopädie.
- SCHRÖDER, Jochen, 1997: *Lexikon deutscher Verben der Fortbewegung*. Leipzig [etc.]: Enzyklopädie.
- SNOJ, Marko, 2009: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan in Založba ZRC.
- SNOJ, Marko, 2018: *Cesar bi bil še vedno nag, če ga ne bi oblačili manj glasni krojači*. Delo, Sobotna priloga, 1. 9. 2018, str. 22.
- Slovenski pravopis (2007), Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana.
- ŠULIGOJ, Boris, 2017: *Ime*. Delo, 28. 3. 2017, str. 1.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1984: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- URI, Helene, 2016: *Jezičnica*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, prevod Darko Čuden.
- URMES, Dietmar, 2004: *Handbuch der geographischen Namen. Ihre Herkunft, Entwicklung und Bedeutung*. Wiesbaden: Marix.
- Veliki atlas Slovenije (2012), Mladinska knjiga, Ljubljana.
- WEINRICH, Harald, 1993: *Textgrammatik der deutschen Sprache*. Mannheim [etc.]: Duden..